

MARIA ŁUCZAK

POLSCY NOBLIŚCI W ZBIORACH BIBLIOTEKI KÓRNICKIEJ.

WYSTAWA: 5 XII 2000 – 31 VIII 2001

5 grudnia 2000 r. otwarto w Bibliotece Kórnickiej wystawę poświęconą polskim laureatom nagrody Nobla. W ten sposób uczczono siedemdziesiątą piątą rocznicę śmierci Władysława Stanisława Reymonta oraz przypadającą w 2001 r. setną rocznicę przyznania nagrody Nobla po raz pierwszy. Zamiarem autorów wystawy było zaprezentowanie sylwetek wszystkich polskich noblistów poprzez wyeksponowanie materiałów związanych z ich biografią, dokonaniami oraz recepcją krajową i zagraniczną ich dzieł. Bogactwo kórnickich zbiorów pozwoliło zamierzenie to zrealizować, choć ograniczona ilość gablot zmusiła autorów do surowej selekcji eksponatów.

Wystawę urządzono w odrestaurowanych wnętrzach „Klaudynówki” – XVIII-wiecznej oficyny zamkowej. W trzech salach, o łącznej powierzchni 90 m², ustawiono XIX-wieczne meble z kórnickich zasobów muzealnych oraz gabloty, które zapelniono cennymi rękopisami, pierwodrukami, fotografiami, numizmatami, medalami i znaczkami związanymi z polskimi laureatami nagrody Nobla. Znalazły się tam niezwykle ciekawe listy: Marii Skłodowskiej-Curie, Henryka Sienkiewicza i jego córki Jadwigi, Władysława Stanisława Reymonta i jego żony Aurelii, Czesława Miłosza, Wisławy Szymborskiej i jej ojca Wincentego, a także autograf Lecha Wałęsy. Pokazano czasopisma z XIX i XX wieku, w których przyszli nobliści ogłaszali swoje utwory (były to m.in. „Tygodnik Ilustrowany”, „Biesiada Literacka”, „Biblioteka Warszawska”, „Praca”, „Wiadomości Literackie”, „Alma Mater Vilnensis”, „Linia”, „Skamander”, „Marcholt”, „Kamena”, „Ateneum”, „Verbum”, „Odrodzenie”, „Twórczość”, „Życie Literackie”) oraz bardzo interesujące druki, będące unikatami bądź cennymi rzadkościami, wydawnictwa emigracyjne i tzw. „drugiego obiegu” (z czasów PRL). W gablotach znalazły się także materiały związane z uroczystościami wręczenia nagrody Nobla: druki okolicznościowe, głosy prasy krajowej i zagranicznej, edycje książek z nadrukiem „Nobel”.

Całość wystawy – od projektu poprzez jego realizację oraz oprawę plastyczną – przygotowali pracownicy Biblioteki Kórnickiej PAN: Maria Łuczak, Jan Łuczak, Łukasz Fober. Zdjęcia portretowe noblistów oraz dokumentację fotograficzną wystawy wykonał fotograf Zdzisław Nowakowski.

Ekspozycja czynna była od 5 XII 2000 r. do 31 VIII 2001 r. Cieszyła się dużym zainteresowaniem zarówno młodzieży szkolnej, do której była przede wszystkim adresowana, jak i osób dorosłych – z kraju, a także z zagranicy. Informowały o niej media: Radio „Merkury”, TVP-Poznań oraz prasa. O tym,

że była potrzebna i spełniła oczekiwania zwiedzających, świadczą (poza frekwencją) wpisy do „Księgi odwiedzin” oraz pozytywne recenzje prasowe.

Wystawę zgłoszono do organizowanego przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Ogólnopolskiego Konkursu na Wydarzenie Muzealne Roku, w kategorii: Wystawy historyczne, biograficzne i literackie.

OMÓWIENIE WYSTAWY

W sali I urządzono ekspozycję poświęconą Marii Skłodowskiej-Curie. W centralnym miejscu zawieszono fotografię portretową noblistki. Napis informował o dwukrotnym przyznaniu uczonej nagrody Nobla (w 1903 r. i 1911 r.). Sala przypominała wystrojem laboratorium chemiczne. Projektując urządzenie tej sali autorzy wzorowali się na rysunku A. Kamińskiego, zamieszczonym w „Tygodniku Ilustrowanym” z 1905 r.: *Marya Skłodowska-Curie w laboratrium*. Na ekranie ponaklejano kserokopie materiałów związanych z biografią M. Skłodowskiej, kserokopie wycinków prasowych z czasopism i tygodników współczesnych uczonej z doniesieniami o jej pracach, sukcesach, o przyznaniu nagrody Nobla w 1903 r. i 1911 r., o tragicznej śmierci męża, także kserokopie wycinków z artykułami poświęconymi noblistce w setną rocznicę urodzin.

W gablocie umieszczono m.in.: autograf listu Marii Skłodowskiej-Curie do Zofii Kowalewskiej z 14 maja 1930 r., z kopertą (sygn.: BK 2630); wiersz Wisławy Szymborskiej *Miłość Marii i Piotra Curie* z tomiku *Dlatego żyjemy* (1952); numizmaty, medale, znaczki pocztowe oraz kartki z okolicznościowymi pieczętkami, upamiętniające noblistkę; prace Marii Skłodowskiej oraz opracowania polskie i obce poświęcone uczonej.

W tej sali znalazła się też sekwencja poświęcona twórcy Fundacji – Alfredowi Noblowi.

Wykorzystując naturalną architekturę kolejnej z sal – z drewnianym belkowanym stropem – urządzono w niej ekspozycję poświęconą Władysławowi Stanisławowi Reymontowi – nobliście z 1924 r. Na biurku przypominającym autentyczne biurko Reymonta porożkładano m.in. numery „Wiadomości Literackich” z listopada 1924 r., z doniesieniami o przyznaniu autorowi *Chłopów* nagrody Nobla oraz z maja 1925 r., z artykułem: *Reymont w Paryżu. Literatura francuska uczciła autora „Chłopów”*. Obok położono okulary i zegarek kieszonkowy z pocz. XX w. Natomiast do stojącego na biurku kalendarza przypięto kserokopię kartki z kalendarza Reymonta z datą „13 listopad czwartek” i notatką: „8 wieczorem agencya donosi: Akademia daje Nobla za *Chłopów* Wł. St. Reymontowi. K. Olchowicz z „Kuriera” zawiadomił mnie drugi, potwierdził”. W rogu sali na manekinie umieszczono kobiecy strój włościański (z XIX w.), a obok kołowrotek oraz inne przedmioty używane w gospodarstwie chłopskim: cepy, nosidła do wody, naczynia do wyrobu masła. Ściany ozdobiło reprodukcjami obrazów Józefa Chelmońskiego oraz ludowymi wycinankami.

W gablotach pokazano m.in.: książki z autografami Reymonta; list Reymonta do Edwarda Denizota, właściciela szkólek drzew i krzewów w Luboniu, datowany 5 V 1921 (sygn.: BK 11118); list Aurelii Reymontowej, żony pisarza, do Kazimierza Rucińskiego, architekta nadzorującego remont Kołaczkowa, z datą 20 V 1920 r. (sygn.: BK 11960); numizmaty, medale, znaczki pocztowe i kartki z okolicznościowymi pieczętami; kserokopie materiałów związanych z przyznaniem pisarzowi nagrody Nobla; polskie wydania *Chłopów*: od pierwodruku w „Tygodniku Ilustrowanym” z 1902 r. poprzez pierwsze wydania książkowe z lat 1904-1909; wydania z lat międzywojennych; wydania powojenne aż po ostatnie z lat 1999 i 2000; wydania *Chłopów* w przekładach: francuskim, niemieckim i angielskim, a także dwa numery „Tygodnika Ilustrowanego”: z 29 VIII 1925 r. z opisem pobytu Reymonta na Dożynkach w Wierchosławicach oraz z 12 XII 1925 r. z doniesieniami o śmierci pisarza i pośmiertną fotografią.

W sali trzeciej – największej – urządzono ekspozycję poświęconą pozostałym polskim noblistom, tj. Henrykowi Sienkiewiczowi – laureatowi nagrody z 1905 r., Czesławowi Miłoszowi – nobliście z 1980 r., Lechowi Wałęsie – laureatowi Nagrody Pokojowej z 1983 r. oraz Wisławie Szymborskiej – noblistce z 1996 r. W części poświęconej Sienkiewiczowi na ścianach rozwieszono kolorowe reprodukcje obrazów H. Siemiradzkiego, W. Kotarbińskiego, P. Stachewicza, przedstawiające sceny z *Quo vadis*. Na ekranie umieszczono kserokopie materiałów związanych z biografią pisarza, a także ciekawostki – nawiązania do *Quo vadis* (m.in. zapowiedź wydawnicza czasopisma o tym tytule, reklamę wody stołowej „Ursus” z Oblęgorka, majątku H. Sienkiewicza, reklamę filmu *Quo vadis* z 1924 r. i zdjęcia z realizacji filmu w 2000 r.). W gablotach umieszczono m.in.: lektury Sienkiewicza stanowiące inspirację do *Quo vadis*; polskie wydania powieści – od pierwszego z 1896 r. po najnowsze z lat 1999 i 2000; przekłady *Quo vadis*: niemieckie, francuskie, angielskie i włoskie, a także publikacje poświęcone recepcji dzieł pisarza w kraju i na świecie. Jedną z gablot wypełniły cenne autografy: na egzemplarzu *Rodziny Połanieckich* Sienkiewicz umieścił dedykację: „Józefowi Szląskowskiemu w przyjacielskim upominku dawny kolega Henryk Sienkiewicz”, natomiast na pocztówce ze zdjęciem pisarza znajdujemy sentencję: „Tylko bardzo małe świeczki gasną od westchnień – Henryk Sienkiewicz 30 I 1902” (z Albumu widokówek z autografami – Marii i Leona Papieskich z Warszawy, z lat 1890-1915, sygn.: BK 2662). Zaprezentowano także 6 listów Henryka Sienkiewicza: – 2 do profesora Władysława Pawlickiego z San Francisco, z datą 25 VII 1882 i 13 VII 1883, – 2 do Władysława Zamoyskiego, właściciela dóbr kórnickich i zakopiańskich, datowane 4 VIII 1899 (sygn.: BK 7669/2) oraz 17 IX 1902 (sygn.: BK 7708), – 2 do Lucjana Rydla datowane 31 X i 1 XI 1899 (sygn.: BK 2196), a także list siedmioletniej córki pisarza – Jadwigi (późniejszej Kornilowiczowej) – do Władysława Zamoyskiego, z zaproszeniem na imieniny ojca, datowany 14 VII 1891 (sygn.: BK 7669/2). Pokazano też dwie fotografie

pisarza, wykonane w Zakładzie Fotograficznym J. Miena i Sebalda w Krakowie (sygn.: II 599/1 i II 600/1), a także numizmaty z wizerunkiem pisarza, medale, znaczki pocztowe i kartki z pieczętkami okolicznościowymi.

W sekwencji poświęconej Czesławowi Miłoszowi zaprezentowano – w układzie chronologicznym – twórczość poety: od pierwszych utworów opublikowanych w 1930 r. po najnowsze wydania z 2000 r. Siedemdziesięcioletni okres twórczości Miłosza podzielono na etapy związane z miejscami jego pobytu, a więc Wilnem, Warszawą, Paryżem, Berkeley i Krakowem. Okres wileński (1930-1936) reprezentowały na wystawie wiersze opublikowane w: „Alma Mater Vilnensis” (1930), „Żagarach” (1931), „Linii” (1932 i 1933), *Antologii poezji społecznej 1924-1933* (1933), „Skamandrze” (1935). Okres warszawski (1937-1939) to przede wszystkim wiersze publikowane w „Verbum” (1937), „Ateneum” (1938), „Marcholcie” (1938). Z okresu warszawskiego (1939-1950) pochodzą: tomik poezji pt.: *Ocalenie* (1945) oraz wiersze opublikowane w: „Życiu Literackim” (Poznań 1945), „Twórczości” (1945 i 1948), „Odrodzeniu” (1945), w antologiach wydanych w kraju i za granicą. Od grudnia 1945 r. do stycznia 1950 r. Czesław Miłosz pracował w polskiej służbie dyplomatycznej. Od 1947 r. pełnił funkcję attaché kulturalnego przy ambasadzie polskiej w Waszyngtonie. Pokazany na wystawie list poety do Romana Brandstaettera pochodzi właśnie z tego okresu (datowany 12 XI 1949), a dotyczy udziału Brandstaettera w pracach nad zamierzaną monografią o Mickiewiczu (sygn.: BK 12532). Od jesieni 1950 r. Czesław Miłosz pełnił funkcję I sekretarza ambasady polskiej w Paryżu. 1 lutego 1951 r. porzucił służbę dyplomatyczną i pozostał na emigracji. Nawiązał współpracę z Jerzym Giedroyciem i kierowanym przez niego Instytutem Literackim. Okres paryski (1951-1960) reprezentowały na wystawie utwory publikowane na łamach „Kultury” paryskiej oraz wydania w serii *Biblioteki Kultury*. W roku 1960 poeta nawiązał współpracę z Uniwersytetem Kalifornijskim w Berkeley. W roku następnym objął tam stanowisko profesora na Wydziale Języków i Literatur Słowiańskich. W tej części ekspozycji zaprezentowano niektóre spośród wydanych w tym okresie dzieł, m.in.: *The history of Polish literature*, London 1969; *Emperor of the Earth. Modes of Eccentric Vision*, Berkeley 1977; *Europa familiare*, Milano 1961; przekłady *Księgi Hioba* i *Apokalipsy*, Paryż 1981 i 1986.

W części poświęconej recepcji dzieł Cz. Miłosza w Polsce zaprezentowano publikacje z lat 1937-2000 takich autorów, jak: K. Wyka, J. Kwiatkowski, A. Fiut, J. Olejniczak, T. Jastrun, A. Franaszek, A. Zawada. Obszerną część ekspozycji stanowiła prezentacja krajowych edycji dzieł poety z lat 1945-2000, w tym przekładów, a także wydań „drugiego obiegu” oraz materiałów dokumentujących uroczystość wręczenia nagrody Nobla w grudniu 1980 r.

W sekwencji poświęconej Lechowi Wałęsie pokazano publikacje polskie i obce dotyczące Solidarności, biografie Wałęsy oraz artykuły z okresu jego prezydentury, wydawnictwa podziemne z lat 1980-81, medal z wizerunkiem

Waleśy, odznaki solidarnościowe, pocztówki wydane z okazji dwudziestolecia Solidarności, znaczki pocztowe oraz okolicznościowe monety.

W części wystawy poświęconej Wisławie Szymborskiej zaprezentowano materiały związane z kórnicką biografią poetki, autografy i publikacje Wincen- tego Szymborskiego – ojca noblistki (m.in. listy: do Władysława Zamoyskiego datowany 6 VI 1903 i do redakcji „Ilustrowanego Kuriera Codziennego” w Krakowie datowany 20 II 1933 – sygn.: BK 7708/1), a także czasopisma z artykułami o poetce z lat 1995-1997. Dwie gabloty zapelniono utworami Wi- sławy Szymborskiej zgrupowanymi w następujących działach: wiersze rozpro- szone (z czasopism oraz wydań zbiorowych); tomiki poetyckie z autografami Szymborskiej (wydania z lat 1952-1996); wybory poezji (wydania z lat 1970- 1997); przekłady; proza. Pokazano też publikacje poświęcone twórczości poet- ki; fotografie Wisławy Szymborskiej wykonane w kórnickim zamku latem 1968 r.; znaczek wydany przez Poczta Polską w grudniu 1996 r., przedstawiający noblistkę na tle kórnickiego krajobrazu. Ozdobą ekspozycji były 4 listy Wisła- wy Szymborskiej z lat 1955-1976, pisane do Kazimiery Illakowiczówny (sygn.: BK 12108) oraz Romana Brandstaettera (sygn.: BK 12576).

